

dering. Enkelte steder har bogen lidt for meget præg af en apologi. Når dette er sagt, er der imidlertid ingen tvivl om, at Lars Børge Fabricius' bog vil blive et lige så uundværligt arbejdsredskab for musik-

historikeren som de indledningsvis omtalte studier af Thrane og Ravn – og en bedre anbefaling kan ingen dansk musikforfatter vist ønske sig.

Jørgen Poul Erichsen

Søren Terkelsen: Astree Siunge-Choer. Første Snees 1648. De danske viser med deres tyske forlæg af Gabriel Voigtländer og Johann Rist. Udgivet af Erik Sønderholm i samarbejde med Dieter Brandt og Dieter Lohmeier. Melodiudsættelser ved Jørgen Berg (= Kieler Studien zur deutschen Literaturgeschichte Bd. 12). Karl Wachholtz Verlag, Neumünster, 1976. 239 pp.

Trykte musikalske kilder til belysning af den verdslige visesang i Danmark i tiden helt op til slutningen af det 18. århundrede kan tælles på een hånd, ja, tryk fra det 17. århundrede næsten på een finger, nemlig toldereren og litteraten Søren Terkelsens tre snese viser fra årene o. 1650. Han gav dem titlen "Astree Siunge-Choer" med hentydning til sin påbegyndte oversættelse af franskmanden d'Urfée's kolos af en roman i den sirlige stil, "Dend Hyrdinde Astrea". Titel og strofeformer forbinder sjungekoret med hyrderomanen, men teksterne og melodierne til sine viser tog Terkelsen andetsteds fra. Således er forlæggene til den første snes udelukkende hentet fra digterpræsten Johann Rist's "Des Daphnis aus Cimbrien Galathee" og hofmusikeren Gabriel Voigtländer's "Allerhand Oden unnd Lieder" – to visesamlinger der hurtigt efter deres udgivelse i henholdsvis Hamburg og Sorø 1642 opnåede en popularitet, der nok kunne give en afskediget tolder lyst til at forsøge sig i samme genre.

Og Terkelsens forsøg lykkedes så godt, at hans viser gav tonen an for mange senere forsøg i århundredet, ikke blot for den

samling, der idag huskes bedst, Kingos "Aandelige Sjunge-Kor" (muligvis via Terkelsens egen, nu tabte samling "Himmelske Siunge-koor", der nævnes af Peder Syv i hans "Betenkninger om det Cimbriske Sprog"). Sammen med Voigtländer's visesamling, der sine tyske tekster til trods med god ret kan henregnes til tidens danske visetradition, er "Astree Siunge-Choer" det eneste trykte vidnesbyrd om et verdsligt visemiljø fra det 17. århundredes midte – et blik ind i tidens "Hus Musik" for at bruge en betegnelse fra et andet af Terkelsens nu tabte arbejder.

Det er derfor en højst velkommen publikation, der nu på grundlag af et dansk-tysk samarbejde gør Terkelsens overmåde sjældne første snes af "Astree Siunge-Choer" tilgængelig for et moderne publikum. Udgivelsen indgår som et bind i Christian-Albrechts-universitetet i Kiels litteraturhistoriske serie, der redigeres af Erich Trunz. Men den er tillige led i det projekt fra Kieler-universitetet, der med navn af "Skandinavien- und Ostseeraumforschung" i disse år betyder et overmåde frugtbart tværfagligt og tværnationalt samarbejde mellem nordtysk og nordisk

kulturhistorisk forskning i videste forstand.

Den foreliggende udgave præsenterer Terkelsens første snes in extenso: med det på eengang tidstypiske og virkelighedsnære forord, med æredigtene til Søren "Celadon" Terkelsen fra bl.a. Johann "Dafnis" Rist og først og fremmest selve viserne med Terkelsens danske oversættelser og hans tyske forlæg på modstående sider. Den danske barok-kender Erik Sønderholm har taget sig af tekstredaktionen og den grundige kommentering af oversættelserne, mens Dieter Lohmeier fra Kiel har redigeret og kommenteret Rist's og Voigtländer's tyske digte med bidrag til viserne og deres temaers historie og udbredelse. Hertil føjer sig Erik Sønderholms efterskrift, der giver den hidtil mest sammenfattende og nuancerede skildring af Søren Terkelsens levned som den lavere embedsmands ustadige færd på lykkens hjul, tillige belyst gennem aktstykker fra hans tid som tolder og senere som free lance-skrivent. De tre udgiveres afsluttende, kommenterede bibliografi over Terkelsens trykte, utrykte og tabte værker, hvor man især hæfter sig ved hans ufuldendte "Aandelig Psalme- og Vise-Boog" med ialt 104 originale, bearbejdede og oversatte salmer og åndelige viser til kirkeåret, bekræfter og forstærker indtrykket af en stræbsom slider, en popularisator af tidens kunstfærdige poesi, der kun lykkedes i eet: "Astree Siunge-Choer". Og som det ofte er fremhævet, og nu sidst i Sønderholms efterskrift, skyldtes dette ikke mindst at sjungekoret var en *sangbog*, hvis iørefaldende og kendte melodier her fik danske tekster. Derfor er det også ærgerligt, at nyudgaven med sin udprægede litteraturhistoriske

overvægt lader musikken i stikken. Melodierne bringes samlet efter teksterne i generalbasudsættelser af Jørgen Berg. Af hensyn til udgavens praktiske brug er de tre- og firestemmige satser trykt på to systemer, og det er blevet anvendelige, men ikke altid lige elegante harmoniseringer af Terkelsens to-stemmige generalbassatser. Selv til praktisk brug burde udættelserne naturligvis have været gengivet på tre systemer, så melodi (sangstemme) og instrumentalledsagelse havde været adskilt. Og ikke alene mangler enhver melodikommentar – der henvises "engang for alle" til Nils Schiørrings grundlæggende disputats fra 1950 – men man savner også nogle elementære overvejelser m.h.t. melodiredaktioner og udgivelsesprincipper. Hvorfor har man ikke i et projekt som dette allieret sig med musikhistorisk sagkundskab, der uden at forfalde til panderynker og overdreven videnskabelighed kunne have forlenet denne praktisk-musikalske udgave af Terkelsens satser med en tekstkritisk troværdighed (bl.a. i form af en revisionsberetning), som man nu må savne og som udfra et sanghistorisk synspunkt forringer udgavens værdi? Når bortses fra uundgåelige trykfejl (d' i stedet for des' i nr. 5 t. 3-4, E (med skuffende slutning) i stedet for D i nr. 17 t.12), mangler enhver stillingtagen til de problemer som selv udgivelsen af en så fordringsløs melodisamling som Terkelsens frembyder. Den blev trykt på et tidspunkt, hvor f.eks. dur-mol-tonaliteten endnu ikke havde fortrængt den mere farverige kirketonale melodik og harmonik og hvor levn fra mensuralnotationen optræder side om side med moderne notationspraksis. Lad mig blot nævne: Overalt hvor Terkelsen har kirketonal

notation (g-dorisk med et b osv.) sættes dur-mol-notationens faste fortegn med deraf følgende fortegnændringer i det melodiske forløb. Terkelsens taktartsangivelse C , der nu opfattes som alla breve-takt, men som her antagelig blot betyder $4/4$, gengives uændret, mens til gengæld hans tripla- og sesquialtera-notation (3 og $3/2$) såvel som en enkelt $6/4$ -notation gengives ved $6/4$ uden oplysning om den originale skrivemåde. Der savnes også en konsekvent sammenligning mellem versionerne hos Terkelsen og hans tyske forlæg hos Rist og Voigtländer. Nogle steder bibeholdes Terkelsens version mod originalen, andre steder rettes tilbage til originalen mod Terkelsen, et enkelt korrumpet sted såvel hos Terkelsen som

hos hans forlæg (Voigtländer) rettes uden held (nr. 3 t.7 i bassen). Endelig bringes versioner som hverken findes hos Terkelsen eller hans forlæg, nemlig den kendte nr. 19, "Med gråd min væneste" (= Kingos "Den klare sol går ned"); den må være taget fra andenudgaven af Kingos "Aandelige Sjunge-Kor", da såvel førsteudgaven som Terkelsen og hans forlæg (Rist) har den doriske melodiform.

De her anførte indvendinger rokker ikke ved udgavens litteraturhistoriske fortjenester. Blot må det konstateres, at den ikke gengiver Terkelsens visesamling i fuld figur, og det er en skam. "Astree Siunge-Choer" er ikke først og fremmest litteraturhistorie, og det kunne her have været blevet til et stykke levende sanghistorie.

Niels Martin Jensen

Grammofon

Carl Nielsen: The Complete Symphonies. London Symphony Orchestra/Ole Schmidt. Unicorn RHS 324-330.

Carl Nielsens symfonier og andre orkesterværker. Radiosymfoniorkestret/Herbert Blomstedt. HMV SLS 5027.

I løbet af december 1973 og januar 1974 blev alle Carl Nielsens symfonier, fremført af London Symphony Orchestra under direktion af Ole Schmidt, indspillet og siden udsendt på seks 30 cm LP plader af det engelske firma Unicorn. Foretagendet modtog støtte af Dronning Margrethe og Prins Henriks fond, Kong Frederik og Dronning Ingrid's fond, Carlsberg fondet og Otto Mønsted fondet samt af Kulturministeriet, Bikuben, Handelsbanken, Landmandsbanken og Privatbanken.

Praktisk talt samtidig optog det engelske firma EMI, dog for egen regning, Carl Nielsens symfonier spillet af Danmarks Radios Symfoniorkester med Herbert Blomstedt som dirigent. Ved samme lejlighed indspilledes desuden *Symfonisk Rhapsodie for Orkester* (første optagelse af dette endnu utrykte ungdomsværk fra 1888), *Helios*, Overture, op. 17, *Saga-Drøm*, op. 39, *Andante lamentoso* "Ved en ung Kunstners Baare", *Violinkoncert* op. 33 (solist Arve Tellefsen), *Pan og Syrinx*, op.